

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. F. Ioannis Nider Ordinis Prædicatorum Theologi De Reformatione Religiosorum Libri Tres

Nider, Johannes

Antverpiæ, 1611

Cap. I. Ostendit libertatem arbitrij esse causam omnium bonorum gratiâ assistente, & eâ absente causam omnium deformitatum, per quædam exempla & auctoritates Sanctorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-45728](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-45728)

IOANNIS NIDER
 DE
 REFORMATIONE
 RELIGIOSORVM
 LIBER PRIMVS.

Reuocans à conformitate sæculi, &
 lapsum Religiosorum aperiens.

CAPVT PRIMVM.

*Ostendit libertatem arbitriū esse causam om-
 nium bonorum gratiā assistente, & eā ab-
 sente causam omnium deformitatum,
 per quadam exempla & auctoritates San-
 ctorum.*

NOLITE conformari huic se- Rom. 12.
 culo, sed reformamini in no- v. 2.
 uitate sensus vestri, vt pro-
 betis, quæ sit voluntas Dei bo-
 na & beneplacens & perfecta.

ita inquit diuinus Apostolus. Ecce triplex *Triples do-*
 doctrina admodum necessaria cuique fideli: *ctrina ex*
 potissimè Religionis approbatæ regulâ pro- *verbis Apo-*
 fesso. Primò, vt vitam suam huic assilimari *stoli.*

A mur-

mundo caueat; *Nolite*, inquit, *conformari huic saeculo*. Secundò, vt mores & actus sui ad normam non saeculi, sed spiritus, instituat, ait: *Reformamini in nouitate sensus vestri*. Et quia hæc duo imperfectis sunt difficilia, tertio promittit obedientibus, huius vitæ & futuræ præmia felicia, dicens: *Probetis quæ sit voluntas Dei bona & bene placens & perfecta*. Primum reformationem præcedit, secundum eam concomitantur, & tertium ipsam consequitur. Primum quemque, nisi cautum, deturpat; secundum animam & corpus pulchrificat; tertium fructibus spiritus dulcissimis ditat. Per primum docet vitare malum; per secundum, instruere facere bonum; & per tertium, inuitat ad salubre præmium.

Primò, inquam, monet, vt Religiosus quilibet que vitam suam huic saeculo nequam conformare caueat. Hortatur ad hoc triplicem motiuo: quia habemus arbitrij libertatem, dum dicit, *Nolite*: quia habemus ad conformandum nos saeculo animi mobilitatem, cum subiungit, *Conformari*: & quia ad fugiendum videmus in mundo, peccatorum foeditatem, cum concludit, *Saeculo*. Ipsa namque libertas arbitrij, vt primum proficquamur, quâ rationales & ad Dei imaginem formati sumus, quâ mundo præmitemus

*Nobilitas
hominis ex
arbitrij li-
bertate.*

nemus visibili, imperamus cunctis animantibus, assimilamur Angelis, & diuinam participare vitam possumus, nisi vitio ingratitude grauari velimus culpabiliter, merito nobis persuadere habet, vt nolimus & detestemur conformari mundo. Ipsa libertas arbitrij tantæ potestatis extat, vt assistente Dei gratiâ, velle valeat bonum, & nolle, imò detestari malum. Astruunt hoc multipliciter Scripturæ sacræ dicta, & sapientum eius documēta, dum dicitur: *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui. Adiecit mādāta & præcepta sua: si volueris mandata conseruare, conseruabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi.* Hinc B. Hieronymus ait: Volens Deus rationalem creaturam voluntarij boni munere & liberi arbitrij potestate dotare, vtriusque partis possibilitatem homini inferendo, proprium eius fecit esse quod velit, vt boni ac mali capax naturaliter vtrumque posset, & ad alterum voluntariè deflecteret. Licet quippe nobis eligere, refutare, probare, respuere. Nec est, quo magis rationalis creatura præfertur ceteris, nisi quòd cum alia omnino conditio-

Probat libertatem arbitrij. Eccli. 15. v. 14.

Hieron. ad Demetr. tom. 9.

nis tantum ac necessitatis bonum habeat
 hæc sola habeat etiam voluntatis. Idcirco
 B. Bernardus in quodam Sermone; Cesset
 inquit, voluntas propria, & infernus non
 erit. Multa enim mala ex propria voluntate
 oriuntur. In quid enim defœuierit ignis, nisi
 in propriam voluntatem? Et subdit: Nam
 propria voluntas Deum impugnat, & adue-
 sus eum extollitur: ipsa est, quæ paradisum
 spoliat, infernum ditat, sanguinem Christi
 euacuat, & ditioni diaboli mundum subici-
 gat. De hac etiam Anselmus libro de simi-
 litudinibus dicit: Hæc est propria voluntas,
 quæ & in inobedientiâ, Dei voluntatem
 sibi aduocatam habere non potest: ut si quaer-
 ratur, Cur hoc vel illud velit, veraciter dice-
 re non possit, Quia Deus vult. Quæ quia De-
 voluntate priuatur, propria dicitur volun-
 tas. Hæc superbia est initium omnis peccati.
 Superbia dicitur, quia supra quod non de-
 beat, graditur, cum sub Dei voluntate non
 vult esse. Et quoniam illam homo habet
 se, nec voluntatem Dei, quam sequatur, vult
 habere supra se; ideò aufert Deo, quod pro-
 prium & singulare Dei est. Solus enim Deus
 quidquid vult, debet velle propriam volunta-
 te, quæ sibi velut corona regia debetur, quæ
 anima Deo auferre conatur. Ex quibus patet
 quòd duplex est voluntas. Vna propria

Bern. ser. 3.
de resurr.

Ansel. de
similitud.
cap. 6.

cap. 7.

cap. 8.

Duplex vo-
luntas.

& mala, quâ secundum desideria carnis, mundi huius inhæremus illecebris. Alia est voluntas quodammodo diuina & bona, quâ Dei nos conformamus voluntati, quâ mundi huius detestamur oblectamenta, & cælestia amplectimur. Ad hâc hortatur B. Ioannes in primâ suâ Canonicâ, vbi dicitur: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt.* Conari ergo debemus pro viribus, vt bonâ freti voluntate, per gratiam, sine quâ nihil possumus, libertatem consequamur. Gratia enim sola est, quâ liberi veri efficimur. *Omnis quippe, inquit Christus, qui facit peccatum, seruus est peccati.* Et, *Spiritus vite in Christo Iesu liberauit me à lege peccati & mortis,* dicit Apostolus. Reperimus namque, Deum nos per gratiam liberare multipliciter. Primò, à culpâ: vnde, ad Rom. 6. *Liberati à peccato, serui autem facti sunt iustitiæ.* Secundò, à fomitis dominatione, vt Rom. 8. *Liberauit me à lege peccati & mortis.* Tertio, à diaboli tyrannide per crucem, Ioan. 12. *Iam princeps huius mundi eiicietur foras.* Quarto, à mundi sollicitudine, Gal. 5. *In libertate vocauit nos Deus.* Et quintò, ab omni pœnali liberauit nos corruptione, quia *ipsa creatura liberatur à seruitute corruptionis, in quâ nunc est.* Voluntas præterea, & eius libertas, gratiâ

*Voluntas
assimilatur
fœcunda
uxori.*

*Anselm. de
similitud.
cap. 2.*

cap. 3.

*Bona qua
parit vo-
luntas san-
cti Spiritus
suggestione.*

diuinâ assistente, est sicut cor & velut prin-
cipium omnium virtuosarum operationum
in homine: & è diuerso, propria voluntas
omnium facinorum est exordium. Quam
obrem voluntas uxori assimilatur fœcunda
simæ, quæ si Deum habeat in maritum, per
semen verbi diuini omnia virtutum germi-
na nouit producere: si verò maligno iungitur
spiritui, per suggestionem eius sententia
efficitur cunctorum flagitiorum. Vnde Anselmus;
Voluntas est sic inter Deum & diabolum,
quomodo mulier inter suum legitimum virum
& adulterum. Vir enim præcipit, vt sibi soli
coniungatur; adulter vt sibi soli. Si itaque
soli legitimo se coniungat, legitima est, filiosque
legitimos generat: si autem adultero se coniun-
xerit, adultera est, & filios generat adulterinos.
Similiter ergo Deus imperat voluntati, vt sibi
soli iungatur. Quomodo si facit, id est, sancti
Spiritus suggestionem recipit, fit eius coniun-
ctio legitima, filiosque legitimos parit, virtutes
& bona opera. Mox enim ad imperium eius
omnes aperiuntur animæ & corporis sensus
ad implendum, quod præcepit Deus. Ipsa
namque voluntas aperitur ad virtutum affec-
tiones, & ad volendum optanda; memoria
verò ad memorandum memoranda; cogitatio
ad cogitandum cogitanda; intellectus ad

ad discernendum quid sit volendum, cogitandum, vel memorandum; animus quoque ad charitatem dirigitur, & ad alias aperitur virtutes. Similiter & corporis sensus aperiuntur ad imperium voluntatis, videlicet visus ad rectè videndum, auditus ad rectè audiendum, & ceteri sensus similiter: item oculi ad vigilandum & plorandum, aures ad verbum Dei audiendum, & sic de reliquis: item membra, vt os ad benè loquendum, manus ad rectè operandum, pedes ad ambulandum, quomodo debent. Sicq; vna sola voluntas, postquam Dei voluntati est iuncta, tot virtutes generat & opera bona.

Quòd si voluntas diabolo se iunxerit, eius recipiendo suggestionē velut inordinatum semen, adultera mater effecta filios adulterinos, id est, vitia & opera mala generat. Vniuersos enim hominis sensus claudit ad ea, quæ præcipit Deus: & pandit ad ea, quæ præcipit dæmon. Ipsa namque prius aperitur ad affectionem vitiorum, & ad ea perpetranda.

Sed contra hæc, scio, obiiciunt reformationis emuli. Bonum, inquiunt ad reformatores, est reformari: sed hoc folius Dei proprium est. Vos autem gratiam reformationis dare non potestis. Cur igitur frustra nos vexatis? Respondet Alexander de Halis part. 3. in materiâ de gratiâ & virtutibus per

Anselm. de
similitud.
cap. 4.

cap. 5.
Voluntas
diaboli
suggestione
quæ mala
pariat.

Obiectio.

Responsio.

Alex. Halis. Anselmum libro suo de libertate arbitrii
 p. 3. qu. 59. Gratiam habere, non est in hominis potestate: sed sibi oblatam respuere vel recipere. Verum quidem est, hominem gratiam de sui libertate arbitrij, sine Dei munere non posse habere solis propriis viribus: nec enim istis non obstantibus, in potestate hominis est, gratiam Dei oblatam recipere.

Anselm. de lib. arbit. Sicuti ponit Anselmus ibidem exemplum
 c. 3. cir. fin. quòd ad visum exiguntur quatuor: scilicet obiectum visibile, medium, scilicet lumen non obstaculum; & potestas potentiaè visu seu oculus. Et quolibet sublato homo non videret, & tamen habet potentiam videndi, solâ potentiaè visuâ retentâ. Omnibus enim datis, solo lumine sublato, nihil videret. Ita de tribus aliis dicendû est. Sic etiam ad videndum Deum & diligendum super omnia, exigitur Deus diligibilis, lumen gratiaè, ne obstaculum ponatur peccati per peuerfam voluntatem, & potentiaè * voluntatis actus liber. Nec aliquis causari potest ad ultus, quòd gratia sibi non datur, quia concors omnium Theologorum est doctrina Facienti quod in se est, infallibiliter gratiam donari gratuitè: non necessariò absolute, sed ex Dei pacto, quo ait: *Convertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Præterea dicit idem Anselmus: Homo non dicitur

Ad videndum Deum & diligendum, quæ requirantur.

* al. actus voluntatis liberæ.

Zach. 1. 3.

non habere gratiam, quia Deus non dat, sed Anselm. de casu diabo-
quia homo nõ accipit. Præterea sicut in na-
turalibus, dispositâ materiâ sufficiēter, à da-
tore formarū, confertur forma etiam in em-
bryone ex grandi peccato sacrilegij conce-
pto; sic à Deo, qui vult omnes homines sal-
uos fieri, haud dubium, nostrâ annuente
volūtate, gratia ei infunditur. Quamquam
cum his stet illud Christi: *Sine me nihil po-* Ioan. 15. 5.
testis facere. Quod quidem verum est, quia
sine Dei speciali motione gratuitâ, nullus à
morte peccati mortalis resurgit. Sed hanc
motionis gratiam, Deus (vt ab Anselmo di-
ctum est) nulli subtrahit: & eâ oblatâ, in po-
testate est hominis, eius motum seu instin-
ctum sequi, negligere, vel refutare. Quam-
obrem etiam Prælatis, rebelles subditos per
pœnas positiuas & priuatiuas licitè castiga-
re possunt, potissimè in his, in quibus se eis-
dem Prælatis subdiderunt. Porrò sicut pro
bonâ libertate voluntatis summopere labo-
randum est; ita è contrario summè à malâ
& propriâ voluntate est fugiendum. Cuius
malitiâ B. Anselmus tribus assimilat: fon-
ti fœtido, reginæ adulteræ, & herbæ vene-
nosæ. Hæc, inquit, propria voluntas initium
omnis mali est, velut fons, qui in tria capita
diuiditur. E quibus riui diuersi & innume-
rabiles deriuantur, qui locis in quibusdam

*Præua vo-
luntas tri-
bus assimi-
latur.*

Anselm. de
simil. ca. 9.
37. & 38.

*Propria vo-
luntas simi-
lis fonti.*

ab inuicem separantur. In aliquibus verò duo & duo; & plures pluribus coniunguntur. Ita quoque propria voluntas in tria genera diuiditur, è quibus vitia diuersa & sine numero nascuntur, quæ aliquando in homine sunt disiuncta, quandoque verò duo vel plura coniuncta. Propria namque voluntas, aut est in delectatione, aut curiositate, aut exaltatione. Delectationis genera sunt duo principalia: vnum exterius in quinque corporis sensibus, aliud interiùs in animæ affectionibus. Et postea late deducit, quòd ex delectatione nascuntur xxxi. delectationum genera: de exaltatione, xv. genera: & de curiositate, quæ est studium perferutandi ea, quæ scire nulla est vtilitas, nascuntur xvi. vitiorum genera. Insuper ostendit, quòd ex delectatione nascuntur luxuria, adulterium, fornicatio, immunditia, ventris ingluuies, & multa alia: de exaltatione, inanis gloria, inuidia, ira, tristitia, auaritia, & similia: ex curiositate, inquietudo, susurratio, detractio, & cetera. Vnde subdit: Propria namque voluntas est velut quædam adultera Regina, quæ se cuidam Regi coniunxit adultero, ex quo etiam tres filios habuit. Ex his verò tribus, tot alij filij & nepotes sunt generati. Rex itaque cum Reginâ illâ, cuidam alij Regi aduersatur, collecto filiorum & nepotum

*Propria
voluntas in
tria genera
diuiditur.*

*Anselm. de
similit.
cap. 10.*

*cap. 13. &
seq.*

cap. 37.

*Assimila-
tur Regina
adultera.*

tum exercitu, & regnum ipsius aggressus prædatur. Hic autem exercitus sic seruos illius Regis inuadit, vt aut plures vnum, aut vnus plures, aggrediantur. Quoscunque vero deuincere possunt, vinctos & adductos in carcerem tradunt, exigentes ab eis, que numquam persolvere possunt: sed omnes omnibus affecti miseris, in carcere illo deficiunt. Rursus propria voluntas cuidam herbe assimilatur venenosæ, quam medicus quidam peritissimus progeniei cuidã, primis scilicet parentibus interdixit, cõminans, vt si ex eã comederent, leprosi effecti proculdubiò interirët. At illi præceptis eius obedire noluerunt, sed ex eadem herbã comederunt. Vnde & leprosi effecti, leprofosque filios genuerunt; atque vt medicus eis comminatus est, mortui sunt. Quorum filij scilicet, licet patres agnouerint herbã illã infirmatos fuisse & mortuos, seque ipsos leprã percussos, & * morituros: eandem tamen herbam illam super omnes alias diligunt, indeque cibos suos vniuersos condiunt: manè quoque surgentes, ex eadem quasi medicamento accipiunt; sed & somnum serò capturi similiter faciunt. Ita reuerà est de herbã voluntatis propriæ, quemadmodum ibi deducit Anselmus. Ex quibus iam liquet auctoritatibus, quàm sit nociua voluntatis in malo

cor-

Anselm. de
similit.
cap. 38.
*Est velut
herba ve-
nosa.*

* al. mor-
tuos:

corrupta libertas, quæ sæculo conformari nititur maligno. Quo contrà Apostolus clamat, *Nolite*: vt ostendat facultatem arbitrij liberi, & eiusdem nolitionis facilitatem.

CAPVT I I.

Docet quid sit conformitas in bono & in malo: quomodo per tria vitia conformatur sæculo. Et per tria dubia ostendit, quàm sit periculosum intrare Religionem deformatam.

DEINDE Apostolus, se difformare à sæculo suadet, ex eo quòd habemus ad conformādum nos animi mobilitatem. Ex cuius corruptione, nisi potenter resistamus, faciliter nimis conformamur huic sæculo. *Nolite*, inquit, *conformari*. Vbi scire primùm opus est, quid sit conformitas, & quæ sæculi forma: & quàm sit detestabile, se huic nequam sæculo conformare. Conformitas, dicit S. Thomas, est conuenientia in formâ vnâ. & sic idem est, quod similitudo, quam causat vnitas qualitatis, vt dicitur 5. Metaphysicæ. Hæc iste. Secundùm enim gradus & modum participationis formę vel qualitatis, erit variatio conformitatis; ita quòd vbi maior est vnitas formæ, ibi expressior est conformitas. Quemadmodum prima

S. Thom.
I. d. 48. ar. 1.
*Quid sit
conformi-
tas.*
5. Meta-
phys. text.
10.